

Archeologienota Heule Mellestraat

Programma van Maatregelen

Bert ACKE en Maarten BRACKE

18-10-2022

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen te Heule Mellestraat (deelgemeente van Kortrijk, provincie West-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen groter is dan 3000m² en de bodemingrepen groter zijn dan 1000m², dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog. De oppervlakte van de betrokken percelen is 10 996,66m², de werken vinden plaats op een deelzone van ca. 2 250m² groot. Deze deelzone wordt in deze archeologienota benoemd als het plangebied; het deel van de percelen waar geen werken gebeuren worden niet verder behandeld.

Het plangebied van ca. 2 250m² groot heeft een onregelmatige vorm en grenst in het oosten aan de Mellestraat. Het maakt deel uit van een driehoekig bouwblok dat aan de overige zijden worden begrensd door de Heulsekasteelstraat in het (zuid)westen en de Koffiestraat in het noorden. Het terrein is volledig verhard en bebouwd en maakt deel uit van het als bouwkundig erfgoed vastgesteld Klooster van de Zusters van Liefde en school Spes Nostra. Op de Inventaris Onroerend Erfgoed wordt dit complex als volgt omschreven: *“Klooster opgericht in 1838 door A. Lagae, dochter van de vooraanstaande Heulse familie. De school is ontstaan uit de armenschool opgericht in 1809. Complex gelegen tussen de Mellestraat, Heulekasteelstraat en de Koffiestraat, omvat klooster, schoolgebouwen en kapel. De oudste bewaarde gebouwen dateren uit het laatste kwart van de 19de eeuw. Eenvoudige verankerde baksteenbouw onder pannen schild- of zadeldaken. Gevels geritmeerd door steunberen; aflijnende muizentandfries. Uitbreidingen uit de jaren 1930 getypeerd door het gebruik van gele sierbaksteen. Aan de straat gelegen kapel opgetrokken tussen 1899 en 1901. Eénbeukig bakstenen bedehuis onder leien zadeldak doorbroken door dakkapellen; dakruiter. Lager, vooruitspringend portaal, afgelijnd door geajoueerde balustrade met spitsboogfries. Arduinen spitsboogportaal geflankeerd door twee verjongende steunberen met erboven, thans lege, beeldnissen. Vleugeldeur met driedelig decoratief bovenlicht bekroond door wimberg met vergulde inscriptie: "SANCTAE FAMILIAE JESU-MARIAE JOSEPH-DICTATUM- ANNO 1900". Oostelijke tuitgevel bekroond door arduinen kruisbloem. Monumentaal tweeledig spitsboogvensters met arduinen tracerwerk; deels bekleed met kunstsof. Twee flankerende verjongende steunberen.”*

Tot het plangebied behoren de kapel in het zuiden, een gebouwvleugel langs en evenwijdig aan de Mellestraat met naastliggende garages en sanitaire ruimte, een achterliggend doorgang naar een gebouw dat geen deel uit maakt van het plangebied, en een verharde speelplaats.

Het plangebied is op de Ferrariskaart uit ca. 1777 te situeren op landbouwgronden ten noorden van de dorpskern, langsheen de Mellestraat. Deze straat wordt in 1760 voor het eerst vermeld en verwijst naar de heerlijkheid Melle en het ‘Hof ter Melle’, gelegen ten oosten van het plangebied aan de overzijde van de straat. Ook de Heulsekasteelstraat en de Koffiestraat (op dat moment niet meer dan een weg) zijn te herkennen op de Ferrariskaart. De dorpskern is dan vooral te situeren ten zuiden van de Heulebeek. Op het kruispunt van de Mellestraat en de Heulsekasteelstraat is een gebouw afgebeeld, maar dat bevindt zich zo goed als zeker buiten de grenzen van het plangebied. Op de kaarten uit het midden van de 19de eeuw (Atlas der Buurtwegen, Poppkaart, Vandermaelenkaart) zijn enkele gebouwen te herkennen in het zuidelijke deel van het plangebied; deze komen niet overeen

met de huidige bebouwing en zijn vermoedelijk te linken aan de armenschool uit 1809 en het klooster uit 1838. Op deze kaarten is ook te zien dat de Mellestraat op dat moment op het terrein was gelegen, op de plek van de huidige vleugel langs deze straat. Ook op de topografische kaarten van 1862 en 1883 is de oude gebouwconfiguratie te herkennen. De kaart van 1910 toont reeds grotendeels de huidige gebouwen (kapel, vleugel langs de Mellestraat), deze zijn historisch te situeren rond 1900. Rond die periode werd de Mellestraat vermoedelijk rechtgetrokken ter hoogte van het plangebied. Op de (wazige) luchtfoto van 1971 lijkt de huidige invulling van het plangebied aanwezig.

Heule ontwikkelde zich aan de Heulebeek, een sterk meanderende zijstroom van de Leie; het plangebied wordt van de kern van Heule gescheiden door deze beek, die zich op ca. 70m ten zuidoosten van het terrein bevindt. Het grondgebied van de gemeente is eerder vlak, enkel in het noordwesten is een heuvelrug aanwezig. Het detail van het hoogtemodel toont dat het maaiveld van het plangebied geleidelijk stijgt van zuid (+17,20m TAW) naar noord (+18,30m TAW). Dit verloop komt vermoedelijk overeen met het verloop van het natuurlijke maaiveld aan de noordzijde van de vallei langs de Heulebeek, maar is mogelijk ook wat aangepast door de huidige bebouwing en verharding. Op de bodemkaart wordt het plangebied gekarteerd als bebouwde zone, maar vermoedelijk was hier oorspronkelijk een droge lemig zandbodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont aanwezig, met in de lagere zuidelijke zone, dichten bij de Heulebeek, mogelijk een natte zandleembodem zonder profiel, met zand op geringe of matige diepte.

In de omgeving van het plangebied werden recent een aantal proefsleuvenonderzoeken uitgevoerd. Hoewel bij enkele daarvan sporadisch wat sporen en vondsten uit de metaaltijden, de Romeinse periode (met op 1 locatie 3 brandrestengraven) en de late middeleeuwen werden aangetroffen, resulteerden deze onderzoeken niet in een vlakdekkende opgraving. Uit historische bronnen zijn ook meerdere laatmiddeleeuwse sites met walgracht gekend in en rond de dorpskern.

Op basis van de landschappelijke en archeologische gegevens zou aan het plangebied een gemiddelde archeologische verwachting kunnen worden toegekend. De ligging op een hellend terrein, nabij de Heulebeek en de historische dorpskern van Heule, laten toe te besluiten dat het terrein potentieel heeft voor zowel steentijd artefactensites als sites met grondsporen. Deze verwachting dient echter naar beneden bijgesteld worden: sinds begin 19de eeuw zijn er diverse bouw- en afbraakcampagnes (grootschalige gebouwen, verleggen van de Mellestraat) geweest op het plangebied, waardoor de bodem ter hoogte van het terrein reeds een grote verstoring heeft ondergaan. De kans dat er nog relevante archeologische sites bewaard zijn op het plangebied, is klein. Mogelijk zijn er hier en daar nog kleine onverstoorde zones aanwezig, maar deze zijn hun relevantie verloren omdat de grotere context niet meer bewaard zal zijn. De archeologische verwachting kan hierdoor bijgesteld worden naar laag.

De kapel wordt gerenoveerd, alle andere gebouwen worden gesloopt en de verharde speelplaats wordt opgebroken. Bij de renovatie van de kapel wordt de vloer verwijderd en wordt het oostelijke deel van de kapel (150m²) heringericht met een kantoor, een kichenette en een ontvangstruimte, de westelijke helft (150m²) wordt omgevormd tot kapeltuin met 2 bergingen. Op de plek van het gebouwwolume langs de Mellestraat wordt een nieuw gelijkaardig volume (507m²) opgetrokken, dat volledig binnen het gabarit van het huidige volume valt. Op het gelijkvloers worden een opeen leercentrum, een sanitaire ruimte en 2 traphallen naar de bovenliggende verdiepingen ingericht. Op de plek van de huidige garages en sanitaire ruimte wordt een toegang in klinkerverharding (135m²)

gemaakt naar de achterliggende, vernieuwde speelplaats. Centraal op deze speelplaats komt een groenzone (gras + 1 boom, 385m²) te liggen, met errond een klinkerverharding (810m²). In de groenzone worden in een verlaagde zone van ca. 50m² infiltratieputten voorzien. Alle geplande werken vinden plaats op reeds bebouwd en verhard terrein. Algemeen moet rekening gehouden worden met een bodemingreep van ca. 40cm diep, met plaatselijk diepere ingrepen voor de aanleg van de funderingen van het nieuwe gebouw en voor nutsleidingen en -voorzieningen.

De archeologische verwachting van het plangebied is laag. Hoewel niet met 100% zekerheid kan aangetoond worden dat er geen archeologische sites meer aanwezig zijn op het terrein, is de kans bijzonder klein dat dit wel zo is. De geplande werken zullen daarnaast voornamelijk in reeds verstoorde grond plaatsvinden, enkel de plaatselijke diepere ingrepen gaan mogelijk dieper dan de reeds bestaande verstoring. Een verder vooronderzoek op de locatie van deze verspreid gelegen diepere ingrepen zal gezien de lage archeologische verwachting niet leiden tot nuttige kennisvermeerdering en wordt niet geadviseerd.

Er dient dus geen programma van maatregelen voor verder archeologisch vooronderzoek opgesteld te worden. Wel wordt gewezen op de wettelijke verplichting om bij het onverwacht aantreffen van archeologisch sporen/vondsten tijdens werken, dit te melden aan Onroerend Erfgoed¹.

¹ Zie artikel 5.1.4. van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en artikel 5.1. van het Onroerenderfgoedbesluit.